

Az európai elfogatóparancs végrehajtásának megtagadása az emberi jogokat sértő fogvatartási körülmények miatt

---

LEHÓCZKI BALÁZS

In 2014 and 2015 the European Court of Human Rights held that Romania and Hungary had infringed fundamental rights due to the prison overcrowding which is characteristic of their prisons. In the light of these rulings, a German Court sought to ascertain from the Court of Justice whether a European arrest warrant issued by these EU Member States could be executed as doing so would be likely to result in the individual concerned being exposed to inhuman or degrading treatment, which was prohibited by the Charter of Fundamental Rights of the EU.

In its judgment, the Court stated that where the authority responsible for the execution of a warrant has in its possession evidence of a real risk of inhuman or degrading treatment of persons detained in the Member State where the warrant was issued, that authority must assess that risk before deciding on the surrender of the individual concerned. However, where such a risk derives from the general detention conditions in the Member State at issue, the identification of that risk cannot, in itself, lead to the execution of the warrant being refused. To this end, it is necessary to demonstrate that there are substantial grounds for believing that the individual in question will in fact be exposed to such a risk because of the conditions in which it is envisaged that he/she will be detained.

The Court found that, in order to be able to assess the existence of that risk in relation to the individual concerned, the authority responsible for the execution of the warrant must ask the issuing authority to provide, as a matter of urgency, all the information necessary on the conditions of detention. If, in the light of the information provided or any other information available to it, the authority responsible for the execution of the warrant finds that there is, for the individual who is the subject of the warrant, a real risk of inhuman or degrading treatment, the execution of the warrant must be deferred until there has been obtained additional information on the basis of which that risk can be discounted. If the existence of that risk cannot be discounted within a reasonable period, that authority must decide whether the surrender procedure should be brought to an end.

A kölcsönös elismerés elve az alapjogok területén

Az uniós jog működésének az egyik alappillére a tagállamok közötti kölcsönös bizalom, ami azon a feltételezésen alapul, hogy az Európai Uniót (a továbbiakban: Unió) hasonló értékeket és gondolkodásmódot képviselő országok alkotják. A kölcsönös bizalom ezért már a tisztán gazdasági integráció korában is különös jelentőséggel bírt, hiszen ez tette lehetővé, hogy valamely tagállam minden további nélkül elismerje az egy másik tagállam szabályozó hatóságai által kiállított engedélyeket és tanúsítványokat, elhárítva ezáltal a kereskedelem útjában álló igazgatási jellegű akadályokat.

A tagállamok közötti integráció elmélyülésével és ezzel párhuzamosan az uniós jog fejlődésével a kölcsönös bizalom elvének alkalmazása is egyre több területre terjedt ki. Ez alól nem jelentenek kivételt az alapjogok sem, amelyek tiszteletben tartása az uniós jog hatókörében is megkövetelt, és amelyek jelentősége a gazdasági együttműködésnek egy a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségé váló kiszélesedésével érezhetően megnőtt.

Amint arra az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) a menedékjog iránti kérelmek elbírálásával kapcsolatos *N. S.- és M. E.-ügyek*ben meghozott ítéletében¹ is emlékeztetett, az uniós jogalkotó a közös európai menekültügyi rendszer kialakításakor abból a feltételezésből indult ki, hogy az abban részt vevő valamennyi állam tiszteletben tartja az alapvető jogokat, és hogy a tagállamok e tekintetben kölcsönös bizalmat tanúsítanak egymás iránt. A Bíróság ugyanakkor kimondta, hogy az uniós joggal ellentétes egy olyan megdönthetetlen vélelem, amely szerint a menedékjog iránti kérelem elbírálásáért az uniós szabályok értelmében felelős tagállam tiszteletben tartja a menedékkérők alapvető jogait.

A tagállamoknak tehát kötelességük, hogy ne adják át a menedékkérőt a felelősként meghatározott tagállamnak, ha tudomással kell, hogy bírjanak arról, hogy a menekültügyi eljárást és a menedékkérők befogadásának feltételeit illetően tapasztalható rendszeres zavarok miatt alapos okkal, bizonyítottan feltételezhető, hogy a kérelmező embertelen vagy megalázó bánásmód tényleges veszélyének lesz kitéve. A Bíróság azt is kimondta, hogy a tagállamok – különösen a tagállami bíróságok – és nem az Unió feladata annak megítélése, hogy egy másik tagállamban mennyire tartják tiszteletben az alapvető jogokat, illetve hogy milyen tényleges veszélynek lenne kitéve egy menedékkérő a felelős tagállamnak történő átadása esetén.

Az *N. S.- és az M. E.-ügyek* egyébként abból indultak ki, hogy a brit és az ír bíróságoknak kételyeik támadtak azzal kapcsolatban, hogy át lehet-e adni az uniós jog alapján felelős tagállamnak minősülő Görögországnak olyan menedékkérőket, akik hitelt érdemlően valószínűsíteni tudták, hogy a dél-európai országban a menekültügyi eljárásoknál súlyos hiányosságok tapasztalhatóak, rendkívül alacsony mértékben adják meg a menedékjogot, a bírósági jogorvoslatok nem hatékonyak és nehezen hozzáférhetőek, továbbá a menedékkérők befogadásának feltételei sem megfelelőek.

1 A Bíróságnak a C-411/10 sz. *N. S.* és a C-493/10 sz. *M. E.* egyesített ügyekben 2011. december 21-én hozott ítélete.

Az Aranyosi- és a Căldăraru-ügyek²

Ezen ügyekben a Bíróságnak egy másik, de szintén a bel- és igazságügyi együttműködés keretébe tartozó jogterület, egészen pontosan az európai elfogatóparancs vonatkozásában kellett megvizsgálnia, hogy az alapvető jogoknak valamely tagállam általi megsértése milyen kötelezettségeket keletkeztet a többi tagállam számára.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) ugyanis a 2015. március 10-én a *Varga és társai kontra Magyarország-ügyekben*³ hozott ítéletében kimondta, hogy hazánk a büntetés-végrehajtási intézeteit jellemző túlzásúfolság miatt megsértette az alapvető jogokat. 2014. június 10-én hasonló döntés⁴ született Romániát illetően is.

Az *Aranyosi-ügyben* egy magyar nyomozási bíró két európai elfogatóparancsot bocsátott ki Aranyosi Pál magyar állampolgárral szemben, az általa Magyarországon elkövetett két betöréses lopás miatti büntetőeljárás lefolytatása céljából. A *Căldăraru-ügyben* egy román bíróság bocsátott ki európai elfogatóparancsot Robert Căldăraruval szemben, a rá járművezetői engedély nélküli járművezetés miatt kiszabott egy év nyolc hónap szabadságvesztés büntetés Romániában való végrehajtása végett. A két férfit Németországban találták meg, így a német hatóságoknak kellett vizsgálniuk az európai elfogatóparancsokat.

A Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (brémai felsőbíróság, Németország) ezen európai elfogatóparancsok végrehajtásának kérdését vizsgálva megállapította, hogy azok a fogvatartási körülmények, amelyeknek Aranyosi P. a magyar, illetve R. Căldăraru a román börtönökben esetlegesen ki lenne téve, az EJEB említett ítéleteinek fényében sértik az alapvető jogokat, közelebbről az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) az embertelen vagy megalázó büntetéseket és bánásmódot tiltó rendelkezését.

A német bíróság azt kérdezte az Európai Bíróságtól, hogy ezért az európai elfogatóparancsok végrehajtását meg lehet-e vagy meg kell-e tagadni, illetve lehet-e vagy kell-e ahhoz a feltételhez kötni, hogy a kibocsátó tagállam adjon a fogvatartási körülmények alapvető jogokkal való összeegyeztethetőségéről történő meggyőződést lehetővé tévő információkat.

A Bíróság döntése

A Bíróság ítéletében emlékeztetett arra, hogy az európai elfogatóparancs rendszerének alapját képező kölcsönös elismerés elve maga is a tagállamok között a tekintetben

2 A Bíróságnak a C-404/15 sz. Aranyosi és a C-659/15 PPU sz. Căldăraru egyesített ügyekben 2016. április 5-én meghozott ítélete.

3 A 14097/12, a 45135/12, a 73712/12, a 34001/13, a 44055/13 és a 64586/13 sz. ügyek.

4 A Vociu kontra Románia (22015/10), a Bujorean kontra Románia (13054/12), a Mihai Laurențiu Marin kontra Románia (79857/12) és a Constantin Aurelian Burlacu kontra Románia (51318/12) ügyek.

fennálló kölcsönös bizalmon alapul, hogy a nemzeti jogrendszereik az uniós jog és különösen a Charta által elismert alapvető jogok azonos szintű és hatékony védelmét biztosítják. A kölcsönös bizalom elve így a bel- és igazságügyi együttműködés területén is arra kötelezi a tagállamokat, hogy – kivételes esetektől eltekintve – úgy tekintsék, valamennyi többi tagállam tiszteletben tartja ezeket a jogokat. Ennek megfelelően az európai elfogatóparancsról szóló kerethatározat⁵ azon rendelkezése, amely szerint a tagállamoknak főszabály szerint végre kell hajtaniuk az ilyen elfogatóparancsokat, szintén ezen az elven alapul.

Azonban a Bíróság rámutatott, hogy a kölcsönös elismerés és bizalom elveinek érvényesülése kivételes esetekben korlátozható. Így maga a kerethatározat rendelkezik úgy, hogy a szabályai nem fejthetnek ki olyan hatásokat, amelyek módosítanák a különösen a Charta által védett alapvető jogok tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettséget.

A Bíróság kiemelte, hogy a Chartának az embertelen vagy megalázó büntetéseket és bánásmódot tiltó rendelkezése kötelezően figyelembe veendő a tagállamok, és következésképpen azok bíróságai által az uniós jog alkalmazása során, így a jelen ügyekben is. Következésképpen az európai elfogatóparancs végrehajtásáért felelős hatóságnak, ha a kibocsátó tagállamban fogva tartott személyekkel szembeni embertelen vagy megalázó bánásmód valós veszélyét tanúsító információk állnak a rendelkezésére, az érintett személy átadásáról való döntés előtt e veszélyt értékelnie kell.

Ezen értékelés során e hatóságnak a kibocsátó tagállamban fennálló fogvatartási körülmények vonatkozásában olyan tárgyilagos, megbízható, pontos és kellően naprakész információkra kell támaszkodnia, amelyek alkalmasak e körülmények rendszerintű vagy általános, illetve személyek egyes csoportjait, egyes büntetés-végrehajtási intézeteket vagy egyéb fogvatartási központokat érintő hiányosságok fennállásának a bizonyítására. Ezen információk különösen a nemzetközi bíróságok határozataiból, például az EJEB-nek az ítéleteiből, a kibocsátó tagállam bíróságainak határozataiból, valamint az Európa Tanács, illetve az ENSZ szervei által kiállított határozatokból, jelentésekből és egyéb dokumentumokból származhatnak.

A Bíróság azonban kimondta, hogy amennyiben ezen értékelés eredményeként az európai elfogatóparancs végrehajtásáért felelős hatóság arra a következtetésre jut, hogy a kibocsátó tagállamban fennálló általános fogvatartási körülmények miatt a fogvatartottak embertelen vagy megalázó bánásmódnak vannak kitéve, e megállapítás önmagában nem vezethet az elfogatóparancs végrehajtásának megtagadásához. E tekintetben ugyanis annak kimutatása szükséges, hogy léteznek olyan komoly és tényszerű indokok, amelyek alapján feltételezhető, hogy ilyen veszély az érintett személyt a fogvatartásának előrelátható körülményei folytán ténylegesen fenyegetni fogja. A Bíróság szerint az a tény, hogy információk állnak rendelkezésre azzal kapcsolatban, hogy a kibocsátó tagállamban a fogvatartási körülmények tekintetében

5 A 2009. február 26-i 2009/299/IB tanácsi kerethatározattal módosított, az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló 2002. június 13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározat.

különösen rendszerszintű vagy általános hiányosságok tapasztalhatóak, nem vonja szükségszerűen maga után azt, hogy egy konkrét esetben az érintett személy ember-telen vagy megalázó bánásmód veszélyének lenne kitéve az e tagállamba való kiadatás esetén.

E veszély érintett személlyel szembeni fennállásának értékeléséhez az európai elfogatóparancs végrehajtásáért felelős hatóságnak azt kell kérnie a kibocsátó hatóságtól, hogy az sürgősen adjon meg a fogvatartási körülmények megvizsgálásához szükséges minden tájékoztatást. E kérelem irányulhat arra vonatkozó kiegészítő információk szolgáltatására, hogy a kibocsátó hatóság szerinti tagállamban léteznek-e a fogvatartási körülmények ellenőrzésére hivatott olyan nemzeti vagy nemzetközi eljárások és mechanizmusok, amelyek például magukban foglalják a büntetés-végrehatási intézete-kben a fogvatartási körülmények értékelése céljából tett látogatásokat.

A Bíróság e tekintetben megjegyezte, hogy a kerethatározat értelmében az európai elfogatóparancs végrehajtásáért felelős hatóság határidőt tűzhet ki a kibocsátó ha-tóság számára a kért kiegészítő információk megküldésére, továbbá hogy ez utóbbi hatóság köteles megküldeni ezen információkat.

Amennyiben az európai elfogatóparancs végrehajtásáért felelős hatóság a kapott tájékoztatásra vagy a rendelkezésére álló bármely más információra tekintettel azt állapítja meg, hogy valós veszélye áll fenn az európai elfogatóparancsral érintett sze-méssel szembeni embertelen vagy megalázó bánásmódnak, úgy az európai elfogató-parancs végrehajtását az ilyen veszély fennállásának kizárását lehetővé tévő további kiegészítő információk megszerzéséig el kell halasztani. Ha e veszély fennállása ész-szerű időn belül nem zárható ki, akkor e hatóságnak kell eldöntenie, hogy az átadás iránti eljárást meg kell-e szüntetni.

Másrészről viszont, ha a kapott tájékoztatás alapján kizárható annak a tényleges veszélye, hogy az elfogatóparancs által érintett személy embertelen vagy megalázó bánásmódnak lesz kitéve a kibocsátás szerinti tagállamban, akkor az európai elfo-gatóparancs végrehajtásáért felelős hatóságnak – a kerethatározatban megállapított határidőn belül – határozatot kell hoznia az elfogatóparancs végrehajtásáról. Mind-ez azonban nincs hatással az érintett személy számára nyitva álló azon lehetőségre, hogy a kibocsátás szerinti tagállamnak történő átadása után igénybe vegye az ezen ál-lam jogrendje szerinti azon jogorvoslati lehetőségeket, amelyek lehetővé teszik, hogy adott esetben vitassa a kérdéses állam büntetés-végrehatási intézeteiben tapasztalha-tó fogvatartási körülmények jogszerűségét.

Az N. S.- és az M. E.-ügyekben, illetve az Aranyosi- és a Căldăraru-ügyekben hozott ítéletek összehasonlítása

Amint az fentebb már említésre került, az N. S.- és az M. E.-ügyekben a Bíróság egy-részt kimondta, hogy nem állítható fel egy megdönthetetlen vélelem arra vonatko-zóan, hogy valamennyi uniós tagállam betartja az alapvető jogokat, másrészről pe-dig arra utasította a tagállami hatóságokat, hogy tartózkodjanak a menedékkérők

olyan tagállamokba való visszaküldésétől, amelyekben a menekültügyi eljárást és a menedékkérők befogadásának feltételeit illetően tapasztalható rendszeres zavarok miatt alapos okkal, bizonyítottan feltételezhető, hogy a kérelmező embertelen vagy megalázó bánásmód tényleges veszélyének lenne kitéve. A Bíróság tehát a valamely tagállamban tapasztalható rendszerszintű zavarok okán általános jelleggel elismerte, hogy e tagállamban a menedékkérők e veszélynek lennének kitéve. Nem tartotta tehát szükségesnek annak vizsgálatát, hogy a konkrét ügyben a tagállam melyik hivatala döntene majd a menedékkérel iránti kérelemről, illetve hogy milyen körülmények között lenne elhelyezve az érintett menedékkérő.

Az Aranyosi- és a Căldăraru-ítéletekben a Bíróság megerősítette, hogy a kölcsönös elismerés és bizalom elvének az alkalmazása nem vezethet az alapvető jogok sérelméhez. Ezen ítéletekben azonban az európai elfogatóparancs keretében történő átadás megtagadásához nem tartotta elégségesnek annak megállapítását, hogy valamely tagállamban rendszerszintű hiányosságok tapasztalhatóak az emberhez méltó fogvatartási körülmények biztosítása terén. A Bíróság itt szükségesnek tartotta a konkrét eset egyedi jellemzőinek megvizsgálását, azaz azt, hogy fennáll-e a tényleges veszélye annak, hogy abban a büntetés-végrehajtási intézetben, ahol az érintett személyt el kívánják helyezni, e személy emberhez méltatlan fogvatartási körülmények közé kerül majd.